

Miscel·lània L'última obra del recentment desaparegut Tabucchi

L'autor als seus paisatges

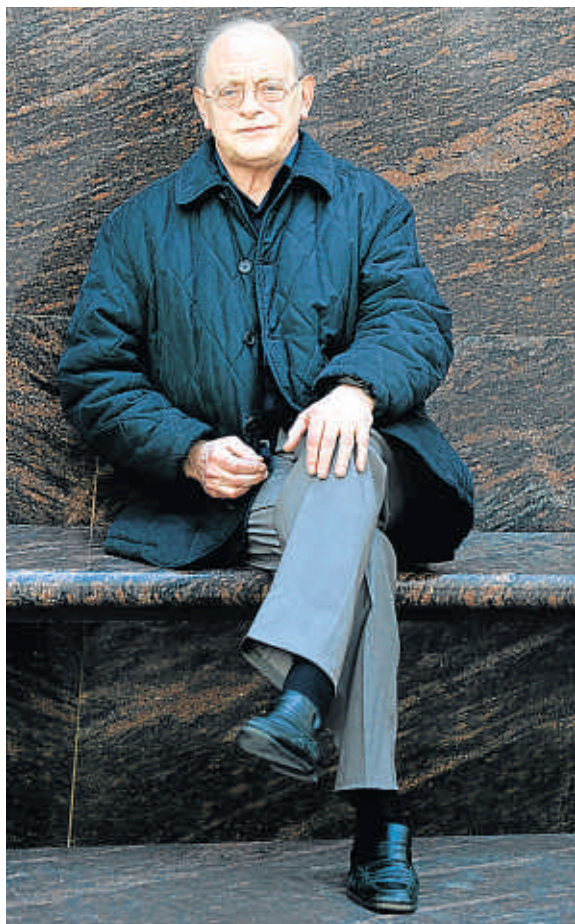
Antonio Tabucchi
Viajes y otros viajes

Traducció de Carlos Gumpert

ANAGRAMA
272 PÀGINES
17,90 EUROS

J. A. MASOLIVER RÓDENAS

Viajes y otros viajes recull una sèrie de textos d'Antonio Tabucchi (Vecchiano, Toscana, 1943-Lisboa, 2012) publicats en diaris i llibres des del 1984 fins al 2009, especialment a la revista *Grazia Casa* i al *Corriere della Sera*. A més d'incloure dues peces inèdites, han estat modificats o reescrits per l'autor per subratllar-ne la unitat estructural i interna, amb un esperit semblant al que trobem a la *Trilogia de la memoria*, de Sergio Pitòl, al *Dietario voluble* i *Una vida absolutamente maravillosa*, d'Enrique Vila-Matas o a les *Memorias de ficción*, de César Antonio Molina, autors amb qui comparteix un renovat sentit del *modernism*. Una modernitat marcada per l'acostament il·luminador a la persona i a l'obra dels seus escriptors més propers, per la imaginació del narrador i per la concepció del viatge com un recorregut

Antonio Tabucchi fotografiat fa dos anys

LLIBERT TEIXIDÓ

cap a l'art i cap als llocs de la literatura, una recerca laberíntica de les ciutats fantàstiques i dels mons paral·lels allà on una ciutat és alhora una metàfora, una consciència crítica i solidària i, en definitiva, una aventura interior, que, com en el cas de la seva admirada poeta Sophia de Mello Breyner és "elegant en el sentit que l'estètica es transforma en rigor ètic".

La necessitat d'explicar un viatge és semblant a la d'explicar un somni. "Narrar-lo no significa descriure'l, sinó ser capaç de transmetre, fins i tot en una mínima part, les emocions que ens va suscitar", perquè "un lloc mai no és només *aquell lloc*: aquell lloc som en certa manera també nosaltres". Hi ha una estreta relació entre el viatger i el que suggereixen no només les coses, sinó la seva història, íntimament lligada a l'experiència d'altres escriptors, pintors o cineastes i que alhora dóna un nou sentit a la vella oposició entre civilització i barbàrie, per descobrir-nos "alguns dels mites més bells elaborats per una cultura primitiva", davant la maldat i l'avidesa que "enardida per determinats sistemes econòmics que promouen els guanys a benefici social té efectes devastadors. El gust per tacar el que és bonic i per violentar el que és pur". Encara que evita sempre el lloc comú i eleva la denúncia a una reflexió sobre la condició humana, per concloure que "l'ésser humà mai no és simple, sigui civilitzat o primitiu" i "si el que és primitiu és misteriós, és misteriós també que existeixi la civilització".

El llibre, ple d'anècdotes divertides i commovedores, ens serveix de guia singular de com hem de veure i sentir i conèixer Florència, la Seta de Paul Valéry i de Georges Brassens, El Escorial de Felipe II, la plaça del Diamant que dóna títol a "la novel·la més bonica de l'escriptora catalana contemporània més gran, Mercè Rodoreda", "una de les novel·les europees més grans del segle XX", el País Basc de Chillida o de Bernardo Atxaga, el Buenos Aires de Borges, la Lisboa de Pessoa, de Chiado, del mateix Tabucchi, la Gènova que evoquem nostàlgicament amb Gino Paoli i Paolo Conte, Mèxic, l'Índia i, per damunt de tot, Grècia i el significat de la mediterraneïtat. Tot el que hi podria haver aquí de documental es converteix en reflexions sobre la història, la cultura i la vida; admirem la bellesa immòbil, ens submergem en el que és real i sorprenent i ens deixem arrossegar per "una aroma lleu d'encanteri". I per la màgia d'una prosa transparent. I amb prou feines redactades aquestes línies m'arriba la notícia de la mort, del que ha significat per molts de nosaltres el més noble i autèntic que ha produït la literatura italiana en temps de convulsió i degradació. |

Periodisme Un retrat humà del crim de Fago del gener del 2007

De debò s'ha fet justícia?

El poble de Fago on van transcórrer els fets que es relaten a la novel·la

MERCÈ GILI

Carles Porta
Fago

LA CAMPANA
307 PÀGINES
18 EUROS

Premi Huertas
Claveria

JULIÀ GUILLAMON

Després de l'èxit de *Tor, la muntanya maleïda*, l'any 2005, Carles Porta (Vila-Sana, Pla d'Urgell, 1963) es va veure embolicat en un altre crim rural. El gener del 2007 van trobar mort l'alcalde de Fago, al Pirineu aragonès. Li van encarregar un parell de reportatges, va conèixer la família i ja hi vam ser. Perquè més que el fet en si mateix –el parany i l'assassinat– a Porta li interessaven els aspectes humans i les implicacions socials i mediàtiques del cas que tracta. Va descobrir Marisa Mainar –la germana gran de l'acusat– i va quedar seduït per la força d'aquesta dona, fins al punt d'escriure un llibre que en fa l'elogi admirat.

Miguel Grima mor, la Guàrdia Civil fa la investigació de mala manera i, tot d'un plegat, Santiago Mainar es declara culpable. La Marisa –una ingènua vital– li fa costat. En Santiago és un paio amb un gran sentit de la justícia, pèrit agrònom i lletraferit, va renunciar a un bon càrrec i un bon sou a l'Instituto Nacional de Investigación y Tecnología Agraria y Alimentaria perquè no suportava l'enganyifa burocràtica ni la vida de ciutat. Com podria haver clavat un tret a sang freda a un home al mig de la carretera? La Marisa no s'ho creu, remou

cel i terra per demostrar la veritat i salvar el germà.

Per tal de donar vida al relat, Porta reconstrueix les converses entre Mainar i la germana, la mare, la xicota i els companys de cel·la. No tragues gaire a acostumar-t'hi i el llibre engrana de seguida amb les qüestions principals: els abusos d'autoritat de la Guàrdia Civil, el desori de la Justícia, les condicions pèssimes de la vida a les presons i, sobretot, el desgavell social d'un país governat televisivament des del safareig de la premsa escandalosa. *Fago* és, encara més que el llibre de Tor, un retrat de la crisi del periodisme que serveix de mirall a la fallida dels drets civils a Espanya. Abans del judici a Santiago Mainar, el novembre del 2009, s'havien publicat dos llibres escombraria sobre Fago i la televisió pública (!) havia emès una minisèrie de ficció que dramatitzava el cas a partir d'elements del sumari. Al judici hi va haver acreditats cent vint periodistes que es barallaven pels elements més escabrosos. En molts casos es limitaven a repetir el que, des d'un bon començament, va ser un clíxe: una història de violència i venjança en un lloc perdut del món, amb l'afegit polític que Grima era alcalde del PP i Mainar havia estat candidat del PSOE.

Per la Marisa hi ha signes de prevariació. Les dades de la investigació no encaixen, potser les van manipular. La justícia buscava un culpable i en Santiago va acceptar –no sabem ben bé per què– ser el cap de turc. A partir d'aquí ja no hi va haver res a fer: la justícia va buscar l'alternativa fàcil i l'opinió pública va dictar la seva llei. Porta és un periodista fi: investiga el que els altres no investiguen, la gent que l'envolta li fa confiança i és prou intel·ligent i prou bon escriptor per no simplificar la complexitat de la història que té entre mans: Santiago Mainar hi apareix com un home honest, amb rampells messiànics; culte (acaba la seva intervenció davant del tribunal amb una frase del *Juli Cèsar* de Shakespeare), però amb una retòrica d'una altra

Porta denuncia el desgavell social d'un país governat des del safareig de la premsa escandalosa

època. El lema que obre la novel·la –un proverbi xinès: “estima'm quan menys m'ho mereixo perquè és quan més ho necessito”– dona fe del garbuix emocional que va viure la Marisa, incondicionalment al costat del germà.

No és gens habitual que una història sigui capaç de combinar el retrat humà i l'anàlisi social amb la profunditat d'aquest llibre, que és una crida en favor de la justícia i la democràcia. |

Contes Recuperació del 'rar' mexicà Francisco Tario

Totes les nits

Francisco Tario
La noche

ATALANTA
284 PÀGINES
19 EUROS

ALBERT LLADÓ

Els relats de Francisco Tario, pseudònim de Francisco Peláez Vega (Ciutat de Mèxic, 1911-Madrid, 1977), suposen una ruptura amb la literatura mexicana anterior, molt lligada al naturalisme. Considerat un escriptor *rar*, és un autèntic renovador del gènere, amb influències directes tan clares com *Antologia de la literatura fantàstica* de Borges, Bioy Casares i Silvina Ocampo, però que, tanmateix, no s'accontenta a pertànyer a una tradició i alimentar-la, sinó que escull el seu propi camí.

Tario, paraula procedent d'una llengua prehispanica que significa *lloc dels ídols*, nodreix el seu món oníric de fantasmes i monstres. Els primers li permeten reflexionar sobre la memòria, els records que apareixen en les ombres de la nostra consciència per pertorbar-nos. Els monstres, d'altra banda, són un joc de miralls, en el qual el jo s'enfronta a les seves pròpies deformacions i, a la vegada, s'apropa a l'altre, que roman en territori infranquejable.

La biografia de Tario és tan peculiar com els seus personatges. Encara que creix a Mèxic, passa llargs estius al poble asturià de Llanes, on inicia una carrera esportiva –fitxa pel Club Astúries–, que es veurà frustrada per una lesió. Llavors, es refugia en el piano i l'escriptura i es converteix en l'administrador de diversos cinemes d'Acapulco.

L'escriptor no s'inscriu dins de cap moviment. Malgrat que és veí i amic d'Octavio Paz, no lluita per fer-se un lloc en un canó que no li interessa, sinó que es concentra en el seu univers habitat per “mutilados de uniforme, vírgenes desdentadas y sin cabello, y perros sarnosos...”.

A *La noche*, editat ara per Atalanta, trobem alguns dels seus millors relats, com *El mico*, *Entre tus dedos helados* o *La noche de Margaret Rose*. En totes les narracions coincideix la combinació de la sorpresa amb l'espant. D'aquesta manera, Tario fa servir el recurs de la prosopopeia, la personificació, per construir l'escenari en el qual els objectes van prenent vida, i els animals

L'escriptor mexicà Francisco Tario fotografiat a Manhattan el 1953

ATALANTA

es transformen en humans que pateixen i estimen. Un vestit gris ens confessarà les seves preocupacions més íntimes, un vaixell es voldrà suïcidar, o un fèretre donarà testimoni de la cruïlla del seu destí.

Resulta difícil, avui, posar en context la importància del que va fer Tario. La bretxa que obre. Quan publica per primera vegada, el 1943, alguns d'aquests relats, encara falten dos anys perquè surti a la llum la magistral *La rebel·lió*

Tario combina la sorpresa amb l'espant i dona vida als objectes i als animals, que pateixen i estimen

dels animals de George Orwell. Molt més tard, Max Aub escriuria *Manuscrito cuervo*, reeditat recentment. Les simetries se centren, esclar, a atorgar a l'animal la capacitat d'observar l'ésser humà des d'una perspectiva diferent, demolidora. Al conte *La noche de la gallina*, ens diu: “¡Cuán crueles y vanos son los hombres! ¿Por qué nos asesinan?”.

A *La noche de los cincuenta libros* l'autor, a través d'un narrador

en primera persona, ens descobreix les seves aspiracions: “Escribiré libros... que expondrán con precisión inigualable lo grotesco de la muerte, lo execrable de la enfermedad, lo risible de la religión, lo mugroso de la familia y lo nauseabundo del amor, de la piedad, del patriotismo y de cualquier otra fe o mito”.

En forma d'epíleg, trobem l'entrevista que José Luis Chiverto li va fer. Tario hi explica que la seva literatura no té res a veure amb la ciència-ficció, que “carece de contenido espiritual”. I és que l'escriptor mexicà narra des de quatre elements que són irrenunciables: la poesia, la mort, l'amor i la bogeria. La seva preocupació pel món dels somnis, i la utilització d'un tipus d'humor que es deixa seduir per l'absurd l'apropen als surrealistes. Però el seu surrealisme és individual, íntim, sense dogmes ni manifestos.

Els relats de Tario interessaran els lectors de Cortázar. La seva idea d'osmosi, de membrana que separa i uneix alhora realitat i ficció, defineix bé el que fa el mexicà. El que és meravellós, inesperat, ho trobem aquí, ara, just al costat nostre. En la nit que espera una nova jornada, plena de monstres i de fantasmes. |